

Theologia Scholastica Secundum Viam Et Doctrinam D. Thomæ Aquinatis, Doctoris Angelici

In Celebri Archiepiscopali Benedictina Universitate Salisburgensi, methodo
& norma ibidem usitata publicè tradita, & in IV. Tomos digesta ; Qvorvm
Primvs Tractat De Deo Vno Et Trino, Deq[ue] Creatura Angelica ...

Mezger, Paul

Augustæ Vindelicorum, 1695

Articulus IV. An & quando ignorantia causet involuntarium?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74152](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74152)

ARTICULUS III.

An & quomodo concupiscentia causet Involuntarium.

SUMMARI A.

1. Notio & divisio concupiscentia.
2. Concupiscentia aliquando minuit & tollit voluntarium perfectum.
3. Auet tamen voluntarium imperfectum.
4. Nunquam per se causet involuntarium.
5. Causat tamen aliquando per accidens.
6. Motus primo primi non sunt peccaminosi.
7. Diversitas inter passionem metus & concupiscentia.

§. I.

Resolutio Doct. Angelici.

Concupiscentia hoc loco est passio appetitus sensitivi circa bonum, sive pertineat ad partem concupiscibilem, quae est circa bonum simpliciter, ut amor, desiderium, gaudium: sive ad partem irascibilem, quae est circa bonum arduum, ut ira, spes, audacia, excepto timore. Dividitur in antecedentem & consequentem [intellige respectu voluntatis actualis] Antecedens est actus appetitus sensitivi circa bonum sensibile suam vehementiam secum rapiens voluntatem ad idem bonum amplectendum. Consequens est actus appetitus sensitivi circa bonum sensibile, excitatus & imperatus ab ipsa voluntate praevie operante. Ista nunquam causet involuntarium, siquidem ab ipso voluntatis actu causetur. De illa vero influitur quaestione

CONCLUSIO. *Concupiscentia, [1.] est aliquando minuat, aut omnino tollat voluntarium perfectum, seu liberum, [2.] auet tamen voluntarium imperfectum, [3.] & nunquam per se causet involuntarium etiam secundum quid.* Ita S. D. hic a. 7.

Ratio primi est: quia passio vehemens ira potest turbare iudicium rationis, ut parum vel penitus non attendat ad proportionem finis & mediorum, imò ut ne quidem amplius habeat cognitionem indifferentem: sed in priori casu minuitur, in posteriori tollitur voluntarium perfectum seu liberum.

Ratio secundi est, quia actus, cum majori intentione procedens a voluntate, est magis voluntarius secundum rationem voluntarii saltem imperfecti, quae plus non requirit, quam procedere ab appetitu cum aliqua cognitione finis. Atqui voluntas ex impulsu concupiscentiae tendens in

aliquod objectum, cum majori intentione in illud fertur, quam si nulla passione moveretur: ergò.

Ratio tertii est: quia voluntarium etiam secundum quid, tantum potest provenire ex aliqua fuga mali adversantem voluntati: atqui concupiscentia nullam rationem mali offert voluntati, sed praecise inducit in amplexum boni delectabilis: ergò.

Dixi tamen, *per se* non causari involuntarium; per accidens quippe causari potest, ut primò, si quis ex ira, vel amore eligat media molesta & amara, ducat noctes insomnes, committat se periculis, &c. Secundò, si operando ex concupiscentia causet remorsum conscientiae; hoc tamen involuntarium respectu concupiscentiae censetur esse per accidens, quia non oritur ex formali ratione objecti delectabilis quod concupiscentia respicit, dum e contra tristitia, quam quis patitur ob merces in mare projectas, oritur ex formali ratione objecti, hoc est, mali, quod metus respicit.

§. II.

Corollaria.

Colliges primò. Viciosos motus primò primos voluntatis ex passione concitatos non esse peccaminosos, quamdiu non accedit vel formalis vel interpretativa advertentia rationis; tunc enim deest ipsis libertas: quae primò verò accedit advertentia rationis, sunt peccaminosi, nisi quantum ratio contradicat; quia tunc non tantum sunt voluntarii voluntario imperfecto, sed etiam libero, ipsaeque passiones sunt ex antecedentibus consequentes & voluntariae saltem interpretative.

Colliges secundò. Diversitatem inter modum quo voluntas operatur ex metu & ex concupiscentia. Nam metus est per se inductivus voluntatis ad electionem minoris mali praemajori malo: unde cum malum per se displiceat voluntati, in ipsa causet nollicitatem illius mali quod eligitur. E contra concupiscentia est inductiva voluntatis ad electionem boni quatenus suam bonitatem & suavitatem allicientis, quae per se non est apta fundare nollicitatem, aut tristitiam, sed tantum rationem alicuius mali per accidens conjuncti, quod concupiscentia superare non potest.

ARTICULUS IV.

An & quando ignorantia causet involuntarium?

SUMMARI A.

1. Ignorantia antecedens.
2. Ignorantia consequens.
3. Ignorantia concomitans.
4. Ignorantia antecedens est causa involuntarii simpliciter.
5. Ignorantia consequens non causet involuntarium simpliciter, 6. Sed secundum quid.
7. Objectiva diluuntur.
8. Ignorantia concomitans causet involuntarium.
9. Objecta solvuntur.
10. Ignorantia consequens alleviat gravitatem peccati.
11. Ignorantia invincibilis tam antecedens, quam concomitans excusat a culpa.
12. Ad ignorantiam invincibilem requiritur inculpabilis oblivio vel inadvertentia.
13. Invincibilis ignorantia quandoam invalides contrahit & vota?

K 2

§. I. Ex-

§. I.

Explicatio & divisio ignorantie.

1. Ignorantia dividitur in antecedentem, consequentem, & concomitantem. Antecedens [alio nomine invincibilis, inculpabilis, probabilis] est illa quæ antecedit actum voluntatis, & omni morali ac debitâ diligentia adhibitâ vinci non potuit, ut proinde nec directè nec indirectè sit voluntaria, sed tamen suo modo, nempe removendo prohibens, sit causa, quòd actus fiat, qui absente hac ignorantia nullo modo fieret: e. g. Petrus nullâ intermissâ necessariâ & debitâ inquisitione, num hodie sit dies jejuniij, tamen ignorat esse diem jejuniij, sicque carnes comedit, non comesturus, si sciret esse diem jejuniij: hic non observantia præcepti causatur ab ignorantia antecedenti, quia per ipsam inculpabiliter remouetur scientia præcepti, quæ si adfuisset, carniæ comestionem impediisset.
2. Consequens ignorantia [aliâs etiam vincibilis, culpabilis, improbabilis] est quæ sequitur actum voluntatis vel formalem, vel interpretativum, estque proinde directè, vel indirectè voluntaria. Directè voluntaria erit, si sit affectata, ut cum quis studio intermitte inquirere obligationem, quò liberius peccare possit, ad modum illius, Pf. 25. *Noluit intelligere, ut bene ageret.* Indirectè voluntaria est, cum quis non adhibet diligentiam ad deponendam ignorantiam, quantum potest & debet adhibere, estque aliquando *crassa*, & *supina*, cum nullam vel valde modicam diligentiam adhibuit; aliâs non *crassa*, cum quidem aliquam, sed insufficientem diligentiam adhibuit.
3. Concomitans ignorantia dicitur, quæ cum actu voluntatis per accidens conjungitur; ita ut neque sit causa actûs, neque effectus: ut si explosione bombardæ occidat inimicum, quem invincibiliter existimas esse feram, eundem tamen nihilominus occisurus, si scivisses adesse. Quibus positis expedita est præsentis quæstionis resolutio. Unde

§. II.

Resolutio de ignorantia antecedente, & consequente.

4. CONCLUSIO prima. *Ignorantia antecedens causat involuntarium simpliciter.* S. D. hic a. 8. Ratio est, quod causat effectum repugnantem virtuali saltem & interpretativæ voluntati, causat involuntarium simpliciter: sed ignorantia antecedens causat effectum omnino repugnantem saltem interpretativæ voluntati; quia si adesset notitia, talis actus nullo modo poneretur: ergo ignorantia antecedens causat involuntarium simpliciter.
5. CONCLUSIO secunda. *Ignorantia consequens non causat involuntarium simpliciter, sed secundum quid.*
Ratio primi est: quòd qui vult antecedens, etiam vult consequens natum ex illa sequi, & qui est causa causa quæ talis, etiam est causa causari; sed ignorantia vincibilis est directè vel indirectè voluntaria; ergo etiam effectus ex illa secutus est talis.

Ratio secundi est: quia ad involuntarium secundum quid sufficit, quòd sit contra aliquam inclinationem voluntatis: sed actus proveniens ex vincibili ignorantia saepe est contra aliquam inclinationem voluntatis; nam & qui ex vincibili ignorantia occidit amicum, existimas esse feram, dolet se occidisse: ergo actus ex vincibili ignorantia proveniens poterit esse involuntarius secundum quid.

Dices primò. Actus quem causat ignorantia antecedens, v. g. explosio bombardæ, & comestio carniæ, est simpliciter voluntarius: ergo ignorantia antecedens causat voluntarium.

Secundò. Non minùs ignorantia consequens removet scientiam effectûs, & facit, quòd operans non poneret effectum, si haberet notitiam ipsius, quàm ignorantia antecedens: ergo non minùs causat involuntarium simpliciter.

Resp. ad 1. quòd ille actus sit quidem voluntarius quoad substantiam actûs, & in ratione explosionis seu fericidii, & alter actus in ratione comestionis, neuter sit tamen voluntarius in ratione circumstantiæ vel effectûs invincibiliter ignorati, qualis in primo actu est homicidium: in altero non observantia præcepti: Atqui actus sub priori ratione non est propriè causatus ex ignorantia.

Ad secundum dist. antec. Non minùs hoc facit ignorantia consequens, quàm antecedens, ita tamen ut sit indirectè volita, concedo, ut non sit indirectè volita, nego antec. & conseq.

§. III.

Resolutio de ignorantia concomitante.

CONCLUSIO tertia. *Ignorantia concomitans, nec causat voluntarium, nec causat privativè, vel contrariè involuntarium, sed negativè involuntarium.* Ita S. D. hic a. 8. Ratio est: quòd sit ex ignorantia concomitante, nec est cognitum, nec contra aliquam inclinationem formalem, vel interpretativam voluntatis: sed quòd non est cognitum invincibiliter, non potest esse voluntarium; quòd non est contra aliquam inclinationem voluntatis, non potest illa ratione esse contrariè involuntarium: ergo quòd sit ex ignorantia concomitante, nec est voluntarium, nec contrariè aut privativè involuntarium. Restat ergo, quòd tantum sit negativè non voluntarium.

Dices primò. Ut ignorantia consequens causet involuntarium secundum quid, sufficit, quòd voluntas ita sit disposita, ut non poneret talis effectum, si haberet ejus notitiam: ergo etiam ignorantia concomitans causet voluntarium secundum quid, sufficit, quòd voluntas ita sit affecta, ut causaret, & poneret effectum, si haberet scientiam ipsius: e. g. ut occidens feram ita sit dispositus, ut etiam occideret inimicum, quæta inculpabiliter existimat esse feram.

Secundò. In ordine ad subjectum capax non datur medium inter formam & privationem, sed voluntarium & involuntarium respectu actûs voluntatis opponuntur tanquam forma & privatio: ergo inter illa non datur medium, siquæ quilibet actus, aut erit voluntarius aut involuntarius contrariè.

Resp.

Resp. ad 1. neg. consequent. & paritatem: quia ad involuntarium secundum quid non requiritur cognitio, sed sufficit, quod sit contra propensionem operantis: Ad voluntarium verò secundum quid necessaria foret aliquis advertentia, & cognitio, quam tamen ignorantia concomitans tollit.

Ad 2. nego suppositum consequentis, quod in presenti actus voluntatis sit capax voluntarii & involuntarii: cum enim sit destitutus necessitate scientiæ objecti, non est capax voluntarii, & cum non sit conjunctus cum aliqua resistentiæ circa tale objectum, etiam non est capax involuntarii.

§. IV.

Corollaria.

Colliges primo. Ignorantiam consequentem [nisi sit affectata] esse circumstantiam alleviantem peccatum, quia facit actum involuntarium secundum quid. Hinc primo peccans ex ignorantia consequente levior meretur poenam, quam is qui peccat ex scientia: quantitas enim poenæ debet esse commenturata quantitati culpæ. **Secundo.** Si poena sit lata contra scienter & temerè prævaricantes, non comprehenduntur delinquentes ex ignorantia non affectata. Neque tertio incurritur censura ab his, qui illum saltem non crasse ignorant: siquidem in iis non præsumitur formalis, aut virtualis contumacia, quam censura [excepta irregularitate] præsupponit.

Colliges secundo. Ignorantiam invincibilem, non tantum antecedentem, sed etiam concomitantem excusare à culpa, & consequenter à poenis ac censuris contra ejusmodi transgressiones latis, ubi enim non est liberum aut voluntarium,

ibi nec potest esse peccatum. Neque refert, quod habens ignorantiam concomitantem, sit in eâ animi dispositione, ut hunc ipsum effectum posuisset, v. g. inimicum occidisset, si adesse scivisset: DEUS quippe homini non imputat peccata, quæ faceret, sed quæ facit: neque habitualis illa dispositio hic & nunc in actum influit.

Colliges tertio. Ad ignorantiam antecedentem pertinere inculpabilem oblivionem aut inadvertentiam, ut scilicet nulla prorsus cogitatio aut scrupulus in mentem veniat, quo animus ipsius ad investigandam veritatem excitetur. Inde fit, quod ab hæresi formali excusentur multi homines simplices, in terris hæreticorum nati & educati, quibus de fidei veritate nullus unquam scrupulus aut dubitatio oritur. Similiter excusantur à peccato, qui negotiis distracti ex naturali oblivione aliquas preces, v. g. horas canonicas, ad quas recitandas obligantur, omittunt.

Colliges quarto. Per invincibilem ignorantiam aliquando contractus & vota reddi invalida; cum videlicet error & ignorantia afficit ipsam contractus & voti substantiam, vel circumstantiam talem, quæ in substantiam redundat: ut e. g. si vitrum pro gemma emisit; si existimas te promittere matrimonium Catharinæ, promisti Magdalenæ: si existimas ordinem Carthusianorum esse facillimum, vocasti illum ingredi. &c. Cujus ratio est, quod quatenus contractus est involuntarius, eatenus est nullus: sed si ignorantia afficit substantiam contractus, fit etiam quoad substantiam involuntarius: ergo etiam fit in se ipso, & quoad substantiam nullus. Quod si ignorantia tantum cadat super aliquam circumstantiam accidentalem contractus, sicuti quoad substantiam remanet voluntarius, ita manebit etiam validus.

ARTICULUS V.

An detur invincibilis ignorantia juris naturalis.

SUMMARI A.

1. Quid ignorantia juris & facti?
2. Utraque potest esse invincibilis & excusare à peccato.
3. Datur etiam invincibilis ignorantia juris Divini.
4. Non datur invincibilis ignorantia juris naturalis quoad universalissima principia morum.
5. Datur quoad præcepta secundaria.
6. Excusatur à peccato.
7. Exponuntur objecta auctoritates.
8. Jura & præcepta ad alicujus officium pertinentia invincibiliter non ignorantur.

§. I.

Resolutio questionis.

1. Ignorantia dividitur in ignorantiam juris & facti: quorum ista est de rei existentia: v. g. sitne hoc animal, quod vides, homo: sitne hic homo Clericus: sitne hæc mulier consanguinea, &c. Altera est ignorantia de legis prohibentis vel obligationis existentia, v. g. sitne hic contractus illicitus, sitne hic dies jejuniij, vel festivus, sitne hoc impedimentum dirimens &c.

Dari invincibilem ignorantiam tam juris quam facti, quæ propter defectum voluntarii à peccato excuset, communis est inter Doctores. Neque refert, quod in foro externo non facile audiatur, qui ignorantiam juris præterdit per Reg. 13. Juris in 6. *ignorantia facti non juris excusat.* Hoc enim solum contingit ex præsumptione, quæ post debitam legum promulgationem nemo facile leges ignorare præsumitur. Hanc tamen præsumptionem si quis per invincibilis ignorantie probationem sufficienter possit elidere, etiam erit in foro externo audiendus, ut colligitur ex c. *cum in rna: qui matrimonium accusare possunt*: & inde constat, quod forum externum conformetur foro interno conscientie, quamdiu præsumptio non est in contrarium.

Nec tantum juris humani positivi, sed etiam divini dari invincibilem ignorantiam ex eo liquet, quod aliqui fidem, quæ est juris divini, invincibiliter ignorent propter defectum prædicantis, ideoque sint infideles negativi, quibus hæc infidelitas negativa in peccatum imputari